

تبریز و آذربایجان یک موزه دستبافته ها طلبکار است

نشست «عصر قالی آذربایجان» به همت اتاق بازرگانی تبریز و اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرش دستبافته آذربایجان شرقی با حضور جمعی از فعالان، پیشکسوتان، اساتید، دانش آموختگان و دانشجویان صنعت فرش در اتاق بازرگانی تبریز برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی تبریز، امید بنام، دبیر سلسه نشست های عصر قالی، در این نشست بر لزوم ایجاد موزه دستبافته ها در شهر تبریز تأکید کرد و خواستار تکمیل ساختمان نیمه کاره موزه شد.

وی با بیان اینکه سال هاست در شهرهای تهران، مشهد، گنبد کاووس و... کتابخانه تخصصی در حوزه ی دستبافته ها دایر است، خواستار ایجاد کتابخانه تخصصی در این زمینه در شهر تبریز شد.

بنام با اشاره به مباحث طرح شده در نشست های قبلی در زمینه قالی شکارگاه، شیخ صفی، ترنج و باغ بهشت، افزود: در این نشست به معرفی قالی آنهالت که در موزه متروپولیتن نیویورک نگهداری می شود، می پردازیم. این موزه یکی از بزرگ ترین موزه های جهان است و 50 تخته قالی ایرانی در این موزه نگهداری می شود و قالی های امپراطور و آنهالت در بخش اسلامی این موزه گسترده هستند.

وی تشریح کرد: در وب سایت موزه متروپولیتن صراحتاً محل بافت قالی آنهالت، شهر تبریز معرفی شده است. این قالی در نیمه اول قرن 16 بافته شده است که به دوره شاه طهماسب اشاره دارد و شاه طهماسب در سال های 930 الی 948 هجری قمری سلطنت داشت که بعدها این قالی به دست عثمانی ها می افتد. از ویژگی های این قالی 12 طاووس داخل قالی نقش بسته است و ترنج قالی بخصوص نشان دهنده سبک و شیوه طراحی قالی در دوران شاه طهماسبی تبریز است. این قالی از سال 1946 میلادی به موزه متروپولیتن «امانت» داده شده است، یعنی در مالکیت موزه نیست، مالک اصلی آن بنیاد ساموئل کرس است.

بنام با بیان اینکه دو مقاله در مورد این قالی نوشته شده است، متأسفانه در "بازبافی" از این قالی در اصفهان تغییرات اساسی در طراحی، رنگ بندی و... اعمال شده است.

سند، نوشته ای که بتوان به آن تکیه کرد

حسن اسودی، تاریخ پژوه، بر لزوم نگهداری اسناد و آشنایی با روش های اصولی حفظ، نگهداری و مرمت اسناد تاریخی تأکید کرد و افزود: در سال 1349 سازمان اسناد ملی در تهران تأسیس شده است و در تبریز هم در سال 1365 تأسیس شده است، در حالی که در کشورهای فرانسه و انگلیس در قرن 18 و در هندوستان در سال 1876 چنین سازمانی که مسئولیت آرشیو اسناد را به عهده داشتند، ایجاد شده است. در دوره قاجار پادشاهان با سفر به فرنگ و مشاهده چنین سازمان هایی به فکر ایجاد آن در ایران شده اند. وی گفت: اولین کارگاه چاپ در کشور در تبریز تأسیس شد که بیشتر کاغذها نیز روسی بودند.

اسودی بیان کرد: یک برگ نوشته شده می تواند سند باشد، ولی هزاران کاغذ نمی تواند سند تلقی شود؛ به عبارتی به هر نوشته ای که بتوان استناد و تکیه کرد، سند نامیده می شود. هر نوع تفکر و ایده ی دارای ارزشی سند است و این سند می تواند روی کاغذ، سینی یا قالی باشد.

وی در ادامه به تشریح عوامل تخریب کننده سندهای کاغذی پرداخت و افزود: اگر اسناد به صورت درست و اصولی نگهداری شوند، عمرشان طولانی می شود، اما اگر درست نگهداری نشوند، از بین خواهند رفت. از عوامل تخریب کننده سند می توان به نور دارای اشعه ماوراء بنفش، رطوبت، آلودگی هوا و موجودات زنده شامل میکروارگانیسم و ماکروارگانیسم اشاره کرد، اما انسان بیشترین تأثیر مخرب از نظر فکری و تاریخی را روی کاغذها و اسناد تاریخی دارد.

اتاق بازرگانی تبریز، یک نهاد محوری در ساختار شهری با کارکردی فراتر از یک نهاد اقتصادی

محمدسعید کرم زاده، محقق و تاریخ پژوه، در این نشست به موضوع بازشناسی کارآفرینان قالی آذربایجان در اتاق تجارت تبریز در دوره قاجار و پهلوی پرداخت. وی با اشاره به اهتمام جدی اتاق تبریز در چند سال اخیر برای شناساندن هر چه بیشتر فعالان و تاجران شهر تبریز که به نوعی کنشگران اقتصادی شهر بودند، افزود: تعدادی از فعالان حوزه ی فرش که به خصوص در چهار دهه طلایی (در دو دهه انتهایی دوره قاجار و دو دهه ابتدایی دوره پهلوی) نقش جدی داشتند، باید معرفی شوند.

کرم زاده ادامه داد: بخش زیادی از منتخبین اتاق تبریز طی ادوار، به طور مستقیم یا غیرمستقیم در حوزه تولید و تجارت قالی فعال بودند. در عمر صد و هفتاد ساله اتاق تبریز افراد بسیاری هستند که متأسفانه اطلاعات کاملی از آن ها در اختیار نداریم. از جمله تاجران خارجی مقیم تبریز که عضو اتاق تبریز بودند، مثل هیلدبراند فرانسویس، تاجر مشهور انگلیسی که مدتی ریاست مشترک اتاق تجارت و صنعت تبریز را هم به عهده داشته است، یا مسیو گزبرگ که احتمالاً از مدیران کمپانی پتاگ آلمان در تبریز بود و برادران زیگلر که از مهم ترین تاجران و تولیدکنندگان قالی در ایران بودند.

وی اضافه کرد: بین اعضای اتاق تجارت تبریز افراد بسیاری بودند که بخشی از فعالیتشان به صادرات قالی اختصاص داشته و در حوزه های دیگری هم فعال بودند؛ مثل حاج محمدتقی بیت الله، میرزا جواد آقای اصفهانی، میرزا علی اکبر آقای بافته ای، حاج علی فتح الله زاده و حاج حسن حریری.

قالی به دلیل ساختار اصلی، کالای هنری است

حسین باقر دایی تأکید کرد: قالی به دلیل ساختار اصلی، کالای هنری محسوب می شود و در طول زمان اکثر قالی های هنری از بین رفته است و در اثر تجارت های امروزی به تدریج از سمت قالی های سنتی به طرف قالی های فعلی پیش رفته ایم و یکی از دلایل این موضوع، فراموش شدن تولیدکنندگان قبلی است، ولی تعداد زیادی ناشناخته و مهجور مانده اند.

در ادامه این نشست، با پخش خلاصه مستندی تلویزیونی به معرفی 3 خاندان تولیدکننده قالی آذربایجان پرداخته شد. در این مستند اشاره شد که قدمت قالی تبریز به دوره تیموری و سلجوقی و سپس صفویه برمی گردد و برخی از بزرگان صنعت فرش و قالی شهر تبریز را معرفی می کرد.

خاندان صدقیانی از برجسته ترین شخصیت های تبریز بود و در محله دوه چی محل زندگی خاندان صدقیانی بود که به صنعت فرش علاقه فراوانی داشت. طرح شکارگاه بر روی

نقش ماهی و دارای کتیبه حاج کریم صدقیانی از شاهکارهای خاندان صدقیانی بود.

ابوالقاسم جوان در میدان کاه فروشان(سامان میدانی) در سال 1279 در کوچه سیدالاسلام هم زمان با انقلاب مشروطیت به دنیا آمد. همراه برادرش در سال 1301 به برپایی 3 دار قالی اقدام کرد. حاج ابوالقاسم جوان در سال 1351 فوت کرد و در گورستان وادی اسلام قم دفن شد.

خاندان اعلاباف؛ حاج حسن اعلاباف بنیان گذار فرش دست باف اعلاباف بود که در تبریز و سردرود حدود 200 دار قالی داشت. وی تأکید بر بهترین تولید داشت؛ ابتدا مارک "اعلاباف رنگرز" بود که سپس به "اعلاباف تبریز" تغییر نام یافت. از قالی های اعلاباف می توان به طرح های افسانه زندگی، قالیچه محبت آمیز، شکارگاه، چهار فصل، قضاوت سلیمان، موج دریا، سرتاسر، ترمه، لچک و... اشاره کرد.

در ادامه این نشست از "رسانه اقتصادی و اجتماعی دستبافته" www.dastbafte.com که رسانه تخصصی حوزه دستبافته ها است رونمایی شد.

در پایان از داریوش امین افشار، حسین باقر دایی، محمد سعید کرم زاده و حسن اسودی تجلیل شد.